

Udskriftsdato: 19. december 2025

FOU nr 1982.230 (Gældende)

Invalidepensionssags betydning for tjenestemandspension

Ministerium: Folketinget

Invaliddepensionssags betydning for tjenestemandspension

En tjenestemand var blevet afskediget med ordinær svagelighedspension efter tjenestemandspensionsloven. Han blev senere tilkendt den mellemste invalidepension efter invalidepensionsloven med virkning fra et tidspunkt, der lå efter afskedigelsestidspunktet. Han fandtes derfor ikke berettiget til kvalificeret svagelighedspension efter tjenestemandspensionsloven.

Rettet henvendelse til den sociale ankestyrelse med spørgsmål, om ikke det var rigtigst at tilkende den pågældende den mellemste invalidepension fra et tidligere tidspunkt. (Dette ville åbne mulighed for, at den pågældende blev tillagt kvalificeret svagelighedspension efter tjenestemandspensionsloven).

(J. nr. 1982-75-051)

Familierådgivningen i X kommune klagede for A over en afgørelse fra den sociale ankestyrelse.

Det fremgik af de foreliggende oplysninger, at A siden 1948 havde været ansat som værkstedsarbejder ved DSB, hvor han overvejende havde været beskæftiget med rengøring af maskindele. Under dette arbejde havde han i en lang række år været udsat for påvirkning af toksiske stoffer, herunder neurotoksiske.

Under ansættelsesforholdet ved DSB havde A mange og langvarige sygdomsperioder. Af de lægeerklæringer fra de senere år, som A's egen læge i den anledning udstedte til DSB, fremgik det, at A havde smerter forskellige steder i kroppen, bl.a. i ryggen og skulderen, men også hovedpine blev omtalt som en af A's lidelser.

Fra den 5. januar til den 5. april 1977 arbejdede A kun halvtids, men da han efter denne periode igen skulle arbejde fuldtids, kunne han ikke klare arbejdet. A blev herefter sygemeldt den 12. maj 1977 og var ikke siden i arbejde.

Den 10. oktober 1977 blev A, der var ansat som tjenestemand, afskediget fra sin stilling ved DSB ved udgangen af januar måned 1978 med ordinær svagelighedspension. Baggrunden herfor var, at A havde været sygemeldt i over 120 dage inden for de sidste 12 måneder.

Forinden afskedigelsen havde A i juni 1977 ansøgt om invalidepension under henvisning til sine lidelser, navnlig i ryg og nakke.

I skrivelse af 20. juni 1978 afslog revaliderings- og pensionsnævnet for Københavns amt ansøgningen om invalidepension. I en skrivelse af 18. juni 1981 fra socialcentret i Københavns amtskommune til den sociale ankestyrelse, jfr. nærmere nedenfor, oplyste centret, at »afslaget var begrundet i en mindre udtalt ortopædkirurgisk lidelse«.

I skrivelse af 11. august 1978 klagede A til den sociale ankestyrelse over revaliderings- og pensionsnævnets afgørelse. A anførte, at der nu var konstateret en »betændelse under hjernen, som formentlig stammer fra omgangen med terpentin gennem ca. 25 år«. A henviste i sin skrivelse til nogle nye lægelige oplysninger fra amtssygehuset i Gentofte.

Af amtssygehusets journal fremgik det, at A siden sin afskedigelse havde haft smerter i højre pande-halvdel. Amtssygehusets læge pegede på, at A muligvis led af demens, som kunne være forårsaget af den meget kraftige eksposition for organiske opløsningsmidler, som han havde været udsat for i talrige år. Disse lægelige oplysninger var nye set i forhold til de oplysninger, der lå til grund for revaliderings- og pensionsnævnets afgørelse i skrivelsen af 20. juni 1978. De nye oplysninger sås imidlertid ikke at have givet den sociale ankestyrelse anledning til at foretage en nærmere undersøgelse af de diagnostiske muligheder, som amtssygehuset i Gentofte havde peget på.

I skrivelse af 26. oktober 1978 til A tiltrådte den sociale ankestyrelse afgørelsen fra revaliderings- og pensionsnævnet.

På grundlag af en erklæring af 4. januar 1979 fra professor, dr. med. B til sikringsstyrelsen, ulykkesforsikringen, som behandlede spørgsmålet om, hvorvidt der tilkom A erstatning i henhold til ulykkesforsikringsloven, foranledigede lægekonsulenten i X kommune, at der blev rejst ny invalidepensionssag i april 1979.

I den lige nævnte lægeerklæring af 4. januar 1979 var bl.a. anført følgende:

»...

Forløbet efter arbejdets ophør for knapt 1 år siden:

Rusfølelsen og svimmelheden er bedret. Derimod er hukommelsesbesværet og koncentrationssvækkelsen uforandret tilstede, og den legemlige træthed er omtrent lige så massiv som før, de gigtiske smerter i ryg og ekstremiteter er bedret en smule, til gengæld er hovedpine tiltaget. Denne har nu karakter af en højresidig supraorbital neuralgi, udløst ved host, nys og bugpresse, men efterhånden bredende sig som en sprængende hovedpine. Al tænkelig behandling er forsøgt uden effekt.

...

Konklusion:

Det drejer sig om en nu 53-årig pensioneret værkstedsarbejder, som tidligere i det væsentlige har været rask, bortset fra en lettere lungetuberkulose.

Han har fra 1948 til 1978 arbejdet som værkstedsarbejder på en DSB remise. Der var i de første år tale om meget hårdt legemligt arbejde, og i denne periode udviklede han belastningssmerter i ryggen, og efterhånden også forskellige muskulære smerter. Han har under arbejdet været massivt eksponeret for toksiske stoffer, herunder neurotoksiske, under ganske utilladelige hygiejniske betingelser, der nu er ændret. Under dette arbejde har han haft typiske akutte forgiftningssymptomer, der efterhånden gled over i et massivt neurastenisk billede med lettere demens. Jeg vil vurdere hans invaliditetsgrad til omkring 50%, men han har fået afslag på invalidepension, også ved ankestyrelsen.

Den »fysiurgiske« del af invaliditeten kan næppe anerkendes under noget punkt i arbejdsskadeforsikringen i dennes nuværende udformning. Derimod finder jeg acceptabelt grundlag for at acceptere hans intellektuelle reduktion og den neurastenske tilstand, der i høj grad bidrager til invaliditeten.«

I et notat af 29. maj 1980 anførte overlæge ..., der er neurolog og lægekonsulent ved Københavns amtskommunes socialcenter, følgende om invalidepensionssagen:

»Den sociale ankestyrelse blev i sin tid af øreafdelingen KAS-Gentofte gjort bekendt med den ikke tidligere kendte mistanke om demens p.g.a. toksisk exposition, men synes ikke at have eksploreret nærmere heri. Hverken ankestyrelsen eller sikringsstyrelsen synes at have foranlediget neuropsykologisk undersøgelse, hvilket nu forekommer uomgængelig.

Foreslår cand. psyk. (C), KAS-Glostrup.«

I en erklæring af 10. juli 1980 konkluderede cand. psych. C følgende om A's tilstand:

»...

Pt. skønnes primært normalt til godt begavet. Efter det oplyste har han fungeret arbejdsmæssigt/socialt opfaldende tidligere; under sit arbejde på statsbanernes centralværksted har han imidlertid været udsat for en række toksiske stoffer, herunder organiske opløsningsmidler, og gradvis udviklet en række af de kendte følgesymptomer ved det organiske opløsningsmiddel-syndrom, herunder træthed, hovedpine, hukommelses- og koncentrationsforstyrrelser, således at han ca. 1975 overflyttedes til skånearbejde (ang. også begrundet ved rygsmerter) og prim. 1978 blev afskediget med pension.

Aktuelt findes middelsvære forstyrrelser ved pt.s indlæring og fastholden af såvel verbalt som visuospa-
tialt materiale. Opmærksomhedsniveauet er forringet i let til middelsvær grad, der er lette til middelsvære

visuoskonstruktive forstyrrelser og (kun) lette abstraktionssvigt. Selve testbilledet og pt.s anamnesticke klager (herunder emotionelle ændringer) er karakteristisk for personer med organisk opløsningsmiddel-syndrom.

Sammenfattende findes organisk betinget intellektuel reduktion af middelsvær grad, i tilstanden indgår lejlighedsvis psykomotorisk temporeduktion af betydelig grad. Tilstanden skønnes stationær til langsomt progredierende, og pt. erhvervsevne aktuelt og fremover må betragtes som kun ubetydelig. Revurdering af pt.s erstatningssag i lyset af ovenstående synes rimelig.«

I skrivelse af 22. september 1980 til A meddelte socialcentret i Københavns amtskommune, at revaliderings- og pensionsnævnet for Københavns amt havde bevilget ham mellemste invalidepension.

I skrivelse af 16. januar 1981 til DSB meddelte lønnings- og pensionsdepartementet bl.a. følgende:

»...

Efter tjenestemandspensionslovens § 7, stk. 1, er tillæggelse af kvalificeret svagelighedspension bl.a. betinget af, at erhvervsevnen på afskedigelsestidspunktet er nedsat til en trediedel af fuld erhvervsevne eller derunder. Denne forudsætning med hensyn til erhvervsevnenes nedsættelse svarer til erhvervsevnenedsættelsesbetingelserne for tilkendelse af mellemste eller højeste invalidepension efter invalidepensionsloven. Tillæggelse af kvalificeret svagelighedspension forudsætter derfor efter finansministeriets praksis, at vedkommende tjenestemand efter indgiven ansøgning om invalidepension får tilkendt mellemste eller højeste invalidepension i forbindelse med afskedigelsen.

I det foreliggende tilfælde, hvor afskedigelsen er sket med udgangen af januar måned 1978, blev der ved kendelse af 20. juni 1978 fra revaliderings- og pensionsnævnet for Københavns amtskommune, jfr. den sociale ankestyrelses kendelse af 26. oktober 1978, givet afslag på den pågældendes ansøgning af 28. juli 1977 om invalidepension. Den pågældendes fornyede ansøgning af 2. april 1979 om invalidepension blev imødekommet af revaliderings- og pensionsnævnet for Københavns amtskommune ved kendelse af 22. september 1980, således at tilkendelsen af mellemste invalidepension sker med virkning fra 1. maj 1979.

Under hensyn til at den pågældende således ikke på tidspunktet for afskedigelsen med udgangen af januar måned 1978 er anset for berettiget til invalidepension, idet tilkendelse heraf i form af mellemste invalidepension først er sket med virkning fra 1. maj 1979, er betingelsen for tillæggelse af kvalificeret svagelighedspension om, at erhvervsevnen på afskedigelsestidspunktet skal være nedsat til en trediedel af fuld erhvervsevne eller derunder, ikke opfyldt i det foreliggende tilfælde, og der er herefter ikke hjemmel i tjenestemandspensionsloven til at tillægge den pågældende kvalificeret svagelighedspension.«

I foråret 1981 rettede A's organisation, Fællesorganisationen DSB, henvendelse om sagen til lønnings- og pensionsdepartementet, som også modtog en erklæring af 9. april 1981 fra A's egen læge. I denne erklæring var der bl.a. anført følgende:

»... jeg (kan) oplyse, at han er patient hos mig, og at det var mig, der søgte invalidepension for ham i 1977. Den ansøgning blev afslået i første omgang, men senere genoptaget og bevilget den 22.9.1980 på nøjagtig de samme præmisser vedr. sygdom og symptomer, som har været tilstede de sidste mange år, altså også på afskedigelsestidspunktet, hvor hans erhvervsevne var nedsat til under 1/3.«

På grundlag af fællesorganisationens henvendelse anmodede lønnings- og pensionsdepartementet i en skrivelse af 4. juni 1981 revaliderings- og pensionsnævnet for Københavns amt om en udtalelse »over spørgsmålet om, hvorvidt (A's) erhvervsevne på tidspunktet for afskedigelsen af statsbanernes tjeneste med udgangen af januar måned 1978 var nedsat til 1/3 af fuld erhvervsevne eller derunder«.

Ved skrivelse af 18. juni 1981 videresendte socialcentret i Københavns amtskommune lønnings- og pensionsdepartementets skrivelse til den sociale ankestyrelse.

Lønnings- og pensionsdepartementets skrivelse af 4. juni 1981 blev besvaret på den måde, at den sociale ankestyrelse »under hensyn til nye lægelige oplysninger« besluttede sig til at genoptage behandlingen af invalidepensionssagen.

Sagen blev herefter behandlet i den sociale ankestyrelse på et møde den 9. september 1981, hvor der blev truffet følgende afgørelse:

»Ankestyrelsen finder fortsat, at ansøgerens erhvervsevne på tidspunktet for indgivelse af ansøgning om invalidepension den 28. juli 1977 og under sagens behandling i den sociale ankestyrelse ikke har været nedsat med mindst halvdelen efter reglerne i invalidepensionslovens § 3.

Ankestyrelsen har herved lagt til grund, at der i den nævnte periode ikke kan antages at have foreligget en sådan psykisk eller fysisk invaliditet, som efter loven er en betingelse for at opnå invalidepension.

Ankestyrelsen fastholder således sin den 23. oktober 1978 truffede afgørelse, hvorefter der ikke tilkommer ansøgeren invalidepension for tiden forud for 1. maj 1979.«

I en skrivelse af 15. oktober 1981 til Fællesorganisation DSB orienterede lønnings- og pensionsdepartementet om ankestyrelsens afgørelse og meddelte følgende:

»...

Da den pågældende herefter stadig ikke på tidspunktet for afskedigelsen fra statsbanernes tjeneste med udgangen af januar måned 1978 er anset for berettiget til invalidepension, er der fortsat ikke grundlag for at tillægge den pågældende kvalificeret pension efter tjenestemandspensionslovens § 7, stk. 1.«

I en udtalelse til mig i anledning af familierådgivningens klage til mig henholdt den sociale ankestyrelse sig til sin afgørelse i skrivelsen af 21. september 1981.

I en skrivelse til ankestyrelsen anførte jeg følgende:

» Således som sagen foreligger oplyst, må jeg lægge til grund, at revaliderings- og pensionsnævnets afgørelse i skrivelsen af 20. juni 1978, hvorved (A's) erhvervsevne ikke fandtes nedsat med mindst *halvdelen*, *alene* byggede på oplysningerne om (A's) ryg- og skulderlidelse. Revaliderings- og pensionsnævnet tog derfor ikke stilling til - og havde vel ikke på grundlag af de foreliggende oplysninger anledning hertil - hvilken betydning (A's) demens måtte tillægges ved invaliditetsbedømmelsen.

Med hensyn til den sociale ankestyrelses afgørelse i skrivelsen af 26. oktober 1978, hvorved styrelsen fandt, at (A's) erhvervsevne ikke var nedsat med mindst halvdelen, er det, som nævnt ovenfor, efter de foreliggende oplysninger uklart, i hvilket omfang styrelsen i bedømmelsesgrundlaget medtog det oplyste om en mulig demens hos (A). I hvert fald ses styrelsen ikke forud for afgørelsen at have iværksat en nærmere undersøgelse vedrørende dette spørgsmål.

Ved afgørelsen i skrivelsen af 22. september 1980 fandt revaliderings- og pensionsnævnet, at (A's) erhvervsevne var nedsat med omkring *to trediedele*. I forhold til nævnets afgørelse af 20. juni 1978 forelå der nu for nævnet oplysninger om (A's) demens.

Jeg går ud fra, at den sociale ankestyrelses afgørelse i skrivelsen af 21. september 1981 må forstås således, at styrelsen er enig med revaliderings- og pensionsnævnet i, at (A's) erhvervsevne den 1. maj 1979 var nedsat med omkring *to trediedele*.

Det centrale spørgsmål i sagen er således, hvad der antages at være sket med hensyn til en forringelse af (A's) erhvervsevne fra den 1. februar 1978 til den 1. maj 1979. Mere præcist er spørgsmålet, om (A's) demens fra den 1. februar 1978 til den 1. maj 1979 kan antages at have udviklet sig således, at den sammenlagt med hans andre lidelser modsvares af en nedsættelse af erhvervsevnen fra mindre end »mindst halvdelen« til »omkring to trediedele«.

Dette spørgsmål foreligger ikke nærmere belyst af de foreliggende akter. Jeg har ikke kendskab til, hvorledes sådanne demenslidelser forløber, men umiddelbart må det give anledning til undren, at demens-

lidelsen i tiden efter (A's) fratræden fra arbejdet den 1. februar 1978 har udviklet sig så væsentligt, som en forenelighed af afgørelserne i sagen forudsætter.

Jeg beder den sociale ankestyrelse om at udtale sig nærmere herom. Jeg skal i den forbindelse bemærke følgende:

Når bortses fra (A's) egen læge (jfr. erklæringen af 9. april 1981) har de læger, der har undersøgt (A), ikke udtrykkeligt udtalt sig om omfanget af hans erhvervsevne i januar 1978.

Det synes at fremgå af de foreliggende oplysninger, at det fulde omfang af den demens, som (A) lider af, først blev konstateret ved den undersøgelse, som blev foretaget af cand. psych. (C).

Professor, dr. med. (B), hvis undersøgelse af (A) blev foretaget på et tidligere tidspunkt, har således ikke ved sin vurdering af hans erhvervsevne kunnet bygge på resultatet af den neuropsykologiske undersøgelse. Under hensyn hertil finder jeg at burde pege på muligheden af at indhente en fornyet speciallægeerklæring om spørgsmålet.

...«

Efter at have indhentet en speciallægeerklæring af 9. november 1982 fra professor, overlæge, dr.med. B og en erklæring af 18. oktober 1982 fra en neuropsykolog besluttede ankestyrelsen at optage sagen til fornyet behandling.

I skrivelse af 22. april 1983 orienterede ankestyrelsen mig om, at styrelsen havde truffet følgende afgørelse:

»På grundlag af det i sagen oplyste, herunder erklæring af 9. november 1982 fra professor, overlæge, dr.med. (B), finder den sociale ankestyrelse, at (A's) erhvervsevne fra den 28. juli 1977 har været nedsat med omkring 2/3.

Ankestyrelsen ophæver herefter sin afgørelse af 23. oktober 1978. Afgørelsen af 9. september 1981 betragtes i konsekvens heraf som bortfaldet.

(A) opfylder således betingelserne for at oppebære mellemste invalidepension efter lov om invalidepension m.v. § 3, stk. 3, fra den 1. august 1977.«

I skrivelse af 28. april 1983 meddelte jeg ankestyrelsen, at jeg ikke foretog videre med hensyn til styrelsens behandling af sagen.

I samtidige skrivelser orienterede jeg generaldirektoratet for statsbanerne og finansministeriet, lønnings- og pensionsdepartementet, om den seneste udvikling i sagen.

Finansministeriet har senere orienteret mig om, at ministeriet har meddelt generaldirektoratet, at ministeriet finder, at A må anses for berettiget til pension efter bestemmelsen i § 7, stk. 1, i lov om tjenestemandspension fra afskedigelsestidspunktet.